

Tekintve, hogy ezen szemcsés kőzetünk főlegyrészei Plagioklas és Augit Magnetit kíséretében s hogy az Olivin teljesen hiányzik, benne — Rosenbusch kőzet-rendszere értelmében a Doboji várhegy fekete kőzetét Diabasnak kell mondanunk.

RÖVID KÖZLEMÉNYEK.

VI.

Magyarhon ásványvizi térképe.¹⁾

Magyarhonnak egyik nagyobb méretű térképén kijelöltem a körülbelül tizenhét száz községnek mindegyikét, mely a szakirodalmi közlések szerint ásványvizzel bir és külön jegyek által megkülönböztettem az ott fakadó alkalis-, földes-, keserűsós-, konyhasós-, vasas-, kénes- és hévvizeket. Az ismeretes természetű ásványvizeknél sokkal nagyobb számban levő ismeretleneket szintén kijelölvén, a térkép ez irányban való jelenlegi ismeretünk állapotát lehetőleg hiven tükrözi vissza.

Ezen térkép egybeállításánál kitűzött célom az volt, hogy bemutassam Magyarhon első részletes ásványvizi térképét, a melynek tanulmányozása több érdekes eredményt tüntet elő.

Igy például a hazánk domborzati jellegét képező két hegység-rendszer és a három medeneze az ásványvizek száma és természete által különösen jellemezve van.

Számra nézve a Kárpáthegység területe és az erdélyi hegytér-ség a leggazdagabb, míg az Alpok területe és a két medeneze ásványvizekben fölötte szegény. A nagy medeneze, vagyis az u. n. Alföld, a leggazdagabb és a legszegényebb területek között a közép helyet foglalja el.

Az ásványvizek természetére nézve az említett területeket ismét külön jellemezve találjuk. A Kárpátok területét jellegzi a sok savanyúvíz, a déli hegységeket a hévvíz, az erdélyi hegytértséget a konyhasósvíz, az Alföldet a sziksós- és a kis medenezét a keserűvíz.

Láthatni továbbá azt is, hogy az egy és ugyanazon csoport-hoz tartozó ásványvizek a különféle vidékeken más-más megkülönböztető jelleggel birnak. Nézzük pl. a savanyúvizeket. Ezek a Kárpátok nyugoti részén nem tartalmazznak nagyon sok gázt, míg a keleti részen, névszerint Csik- és Háromszék megyében, tömérdek sok szabad szénsavval birnak. A nyugoti forrásokban ritkán látszik a szénsavbuborék elszállása, míg a keleti hideg savanyúvizek erősen forrnak, úgy hogy pl. a kovásznai „Pokolsár“ nevű forrás szünet nélkül lábnyi magas hullámo-

¹⁾ Kivonata B. úr előadásának a m. földt. társ. f. é. november hó 5-én tartott szakülésén, melyen az itt érintett térképet bemutatta.

kat vet. Az Erdély keleti határán fakadó savanyúvizek többnyire calciumot és magnesiumot sokkal nagyobb mennyiségben tartalmaznak, mint alkali, tehát túlnyomólag földes savanyúvizek; ott azonban, hol e források az erdélyi medenezéhez közelednek, azoknak konyhasó tartalma igen tetemes. A Kárpátok északi részén, névszerint Bereg megyében a savanyúvizek sok szénsavas nátriumot tartalmaznak; e vegyületnek relativ és abszolút mennyisége itt a legnagyobb, úgy, hogy a beregmegyei savanyúvizek — a melyek t. i. eddig vizsgálva vannak — hazánk leggazdagabb égvényes savanyúvizeihez tartoznak.

Általában véve sokat lehetne még a többi csoportokról is mondani, de mindezekből következtetéseket vonni mindaddig nem tanácsos, míg a kellő mennyiségű elemzések minden vidékről rendelkezésünkre nem állanak.

Bernáth József.

VII.

Egy új Mammuth-lelet.*

A „Pesti Napló“ f. évi okt. 6-iki 240. sz. esti lapjában Lehóczky Tivadar ur figyelmünket egy Dobóbel (Tornam.) határában, a f. évi jun. 3-iki nagy zápor alkalmával felszínre került ős-állat maradványokra hívta fel. A fenti napon ugyanis „Dobóbel község északi határában lévő hegyekről lezuhanó vizár mély árkot mosván, abban másnap egy rákói gazda, mintegy három lábnyi mélyen, homokrétegben, a szokatlan nagyságú esontvázat megpillantotta s azt más odaérkezett lakosokkal baltákkal szépen össze is tördelte, úgy, hogy ép darabot alig lehetett találni.“

A m. kir. földtani intézet utána járt e figyelmeztetés folytán a dolgnak, mely utánjárásnak annyiban lett eredménye, hogy Pongrácz Jenő komjáti birtokos ur beküldte megtekintés végett a birtokában lévő darabokat: egy fél álkapcsot, fogtöredéket, koponya részletet, lábszár és borda töredékeket, melyek már első tekintetre, minden kétséget kizárólag, Mammuth (*Elephas primigenius* Blum.) és nem Mastodon — mint azt Lehóczky ur fentebbi közleményében állítja — maradványoknak bizonyultak be. A beküldött esonttöredékek különben egy fiatal egyéntől származnak és — mint ezt Pongrácz ur levelében közli — „a köznép elbeszélése után jóformán az egész esontváznak meg kellett lenni, de a mit el nem hordtak, szét nem zúztak, egy új felhőszakadás által támadt vízroham eltemette.“

Sajnos, hogy nálunk az ilyféle leleteknek ez a sorsa, a melyek különben csekély fáradsággal a tudománynak megmenthetők és gyümölcsözővé tehetők lennének!

..... ts.

* Közölve a magy. földt. társ. f. évi november hó 5-én tart. szakülésén.